

# Nevruzun Türk Tarihindeki Yeri Ve Önemi Mehmet Ülger

**Nev** ve **rûz** kelimelerinin birleşmesiyle meydana gelen **Nevrûz** kelimesi, klasik ifadesiyle; yeni gün anlamına gelmektedir.. Yılın ilk günü, yani; yılınbaşıdır, yeniliklerin ve baharın müjdecisidir... Araştırmalar Türklerin bu bayramı kutlamaya başlamasını onların tarih sahnesine çıkışlarına kadar götürmektedir. Yani, 400 yıl dört tarafı yüksek dağlarla çevrili bir vadiye yaşıyan Türkler'in, **Ergenekon** adını verdikleri bu vadiye sığamayacak kadar çoğaldıkları için, dış dünyaya açılmalarına kadar eskiye...Nevruz gününe rastalayan bu gün, Türkler için daha o tarihlerden itibaren yeniliklerin, özgürlüğün müjdecisi olarak kabul edilmiştir.

Öte yandan, insanlık tarihini incelediğimizde, takvimin ne denli önemli olduğunu görürüz. Bu önemi oldukça erken kavrayan Türkler, kendi takvimlerini yapmakta gecikmemişlerdir. Konar göçer toplum olmanın bir gereği olarak, bir anlamda toprakla haşır neşir olmanın sonucunda, kır ekonomisine endeksli **12 hayvanlı takvimi** ortaya koymuşlardır. Bu takvimde aylar, 12 ayrı hayvan adıyla anılmakta ve

o hayvanların resmiyle sembolize edilmektedir.. Yılın başlangıcı ise, bugünkü takvimimize göre; 21 Mart'a tekabül eden Nevruz günüdür.

İşte o tarihlerden itibaren Nevruz; yılbaşı, yeni gün olarak kutlanmaya başlamıştır. Yakın tarihimizde bir süre unutulmuş görünse de, günümüze kadar da bayram olma özelliğini korumuştur. Doğudan Batıya pek çok toplumda benzer ifadeler çevresinde şenlikler, bayramlar kutlana geldiği söylenebilir ancak; Nevruz adı altında günümüze kadar süregelen bayram yalnızca Türkler'de ve Farslar'da vardır. Bununla beraber, tarihi kaynaklar bize, Türk tarihinde **M.Ö. 1400**'lere kadar giden bu kutlamaların Farslar'da ancak XI. Yüzyıla kadar dayandırılabilirdiğini göstermektedir.

Yukarıda kısaca değindiğimiz gibi, son yüzyılda Türk sahasında durum farklılaşmıştır. Bu güzel bayramımız, aralarında Türkiye Cumhuriyeti'nin de bulunduğu, birbirinden oldukça kopuk yaşamak zorunda kalan Türk devlet ve topluluklarında unutulmaya yüz tutmuştur. Ve bu durum, hem bütünüyle Türk dünyasında hem de Türkiye üzerinde oynanan oyunlara zemin hazırlamıştır. **Nevruz, alet edilmek istenmiştir.** Güneydoğu illerimizi Türkiye'den ayırmaya yönelik planlara göre, Kürt vatandaşlarımızın farklı etnik yapıda olduklarını ortaya koymak adına, Nevruz'un onlara özgü bir bayram olduğu ispat edilmeye çalışılmıştır. Halbuki, tarihi kaynaklar bize net bilgiler vermektedir ki Kürt büyüğü Demirci Kav'ya ait

-2-

olduğu iddia edilen hikaye Türk tarihinin, mitolojisinin bir bölümü, Ergenekon Efsanesinin de sadece bir varyantıdır...**Ergenekon Destanı, Göktürklerin tarihinin özetidir.** Ergenekon, Göktürkler'in

yüzyıllarca çift sürerek, av avlayarak, maden işleyerek yaşayaıp çoğaldıkları; etrafı aşılmaz dağlarla çevrili mukaddes yurdun adıdır. Türkler bu yurttan çıkıp, Avrasya'ya yayıldıkları tarih süreci içinde bu günü de bayram olarak yaygınlaştırmışlardır. **Hun Türkleri, Uygurlar** nevruz kutlamalarını gösteren tablolar bırakmışlardır.

Türk tarihine ışık tutan büyük eserlerinden Ebulgazi Bahadır Han'ın **Şecere-i Terakime**" adlı eserinde, Nizamü'l Mülk'ün **"Siyasetnâme"**, Kaşgarlı Mahmut'un **"Divân-ı Lügati't-Türk"**ünde Nevruz'un ne denli Türk bayramı olduğu görülmektedir. **Osmanlı Devleti'**de bu gelenek devam ettirilmiştir. Geleneği sürdürmek isteyen Kayı boyuna mensup **Karakeçili Aşireti'**nin her yıl 21 Mart'ta Söğüt ilçesindeki **Ertuğrul Gazi'nin türbesi** etrafında toplanarak bayram yaptıkları da bilinmektedir. Bu yüzdendir ki, bu bayrama Yörük Bayramı da denilmektedir. Osmanlı Padişahları, halkıyla birlikte 21 Mart'ta Nevruz şenliklerine katılarak Nevruz kutladığı, tebrikleri kabul ettiği için Bu bayramın aynı zamanda **"Nevruz-ı Sultanî "** adıyla da anıldığı kayıtlarda mevcuttur. Halka **Nevrûziye** dağıtılmıştır

Sovyet Bloku'nun çökmesinden sonra, bağımsızlıklarını kazanan Türk cumhuriyetleri çok kısa süre sonra, "Nevruz"u millî bayram ilan etmişlerdir. İşte değişik Türk topluluklarının edebiyat ürünlerinden örnekler:

#### **Azerbaycan Türkleri'nde Nevruz'un anlamı;**

Bayram yeli çardakları yıhanda  
Nevrûz gülü karçiçeği çıkanda  
Ağ bulutlar köynekleri sıhanda  
Bizi de bir yad eyleyen sağ olsun  
Dertlerimiz goy dikelsin dağ olsun

Bayram idi, gece kuşu ohurdu  
Adaklı gız bey çorabın tohurdu  
Herkes şalın bir bacadan sohurdu  
Ay ne gözeldi Han nenem gile şal sallamak  
Bey şalina bayralığın bağlamak

İşte bu şiirdeki gibi Azerbaycan Türkleri Nevruz Günü hâlâ ev ev dolaşp, şal sallayarak (görünmeyecek şekilde, kapıdan mendilini içeriye uzatarak hediyeler bağlanmasını sağlarlar.

**Özbekistan Türklerinde Nevruz:** Özbekistan'da Nevruz törenleri 21 Mart günü başlayıp, bir hafta devam eder. Halk bu eğlencelere sayıl, halk sayılı, sayıl eğlenceleri adını vermektedir. Çeşitli yarış oyunları düzenlenir, kültürel programlar hazırlanır. Meydanlarda özellikle millî oyunlar oynanır. Güreşçi gençler güreş tutup, kendilerini sınarlar. Şarkılar söylenir, danslar

yapılır. Özbekistan'ın meşhur halk bahşil eri tarihi destanları söylerler. Herkes mümkün olduğu kadar kendi hünerini göstermeye çalışır. Nevruzun bir başka değeri, bugünde gönüllerdeki nefret ve düşmanlıkların unutulmasıdır. Nevruz'da insanlar imkanları ölçüsünde fakir ve muhtaçlara yardım ederler Bu amaçla kurulmuş resmi Nevruz Vakfı vardır.

**Türkmenistan'da Nevruz:** Nevruz Türkmenler için taze bir gün, yeni bir gün anlamına gelmektedir. Bizim bilim adamlarımız eski zamanlarda Türkmenler'in nevrûzu nasıl kutladıklarını bilimsel açıdan değerlendirirler. Halkın edebiyatında, folklorunda nevrûzun nasıl olduğunu tarihi açıklığa kavuşturdular Tabiatın renk dünyasından muhteşem bir parça olduğunu ispat ettiler. Görnüklü (görekemli)

Türkmen şairi Mahdum Kulu'nun şiirleriyle halk arasındaki deyimlerle kanıtladılar

**Uygur Türklerinde Nevrûz:** Uygur Türklerinde nevrüzün anlamı geçmiş yıla veda etmek, yeni yılı kutlamak, baharın bolluk bereket getirmesini dilemektir. Diğer topluluklardaki pek çok gelenek burada da yaşanır.

Nevrûz Türk insanını birbirine kenetleyen, bağlayan Türk gelenek ve görenekleriyle zenginleşmiş, ananevi ve temeli beşbin yıllık Türk tarihine dayalı milli bir bayramdır. Türkiye’de de 1991 yılında Türk Dünyası ile birlikte ortak bir gün olarak resmi tatil olmaksızın bayram ilan edilmiştir.

Sonuç olarak; Türk mitolojisinde önemli bir yeri olan bu olay en eski Çin kaynaklarında mevcut olup, Batılı kaynaklarda da teyyit edilmektedir. Bunun içindir ki bu bayrama aynı güne denk geldiği için “Ergenekon Bayramı” da denmiştir. Milletlerin hayatında önemli yeri olan destanların, menkıbelerin gücü ve yardımıyla nesilden nesile, topluluktan topluluğa aktarıla gelen bu olay, büyük Türk milletinin birlik beraberlik ruhunun gelişmesinde de önemli katkı sağlamıştır.

Ebulgazi Bahadır Han'ın “Şecere-i Türk” adlı eserinde naklettiği  
*menkıbesi*